

*КУРМАН Тетяна Вікторівна
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри земельного та аграрного права,
Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого*

ЩОДО ІНТЕГРАЦІЇ АГРАРНОГО ТА ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА В УКРАЇНІ

На сьогодні особливої актуальності для нашої держави набувають питання забезпечення, зокрема правовими засобами, сталого розвитку сільськогосподарського виробництва. Це зумовлюється низкою чинників, серед яких можна виділити необхідність забезпечення продовольчої безпеки, підвищення конкурентоспроможності національного аграрного сектору економіки, соціального розвитку сільських територій, а також збереження навколишнього природного середовища в процесі здійснення сільськогосподарської виробничої діяльності, мінімізації її негативного, техногенного впливу на довкілля.

Концепція сталого розвитку сільськогосподарського виробництва має включати, окрім виробничої та соціальної, ще й екологічну складову. Адже запроваджена ООН стратегія сталого розвитку, виходить з того, що економічний та соціальний розвиток, а також охорона навколишнього середовища є взаємозалежними і взаємодоповнюючими компонентами такого розвитку.

Питання екологізації аграрного виробництва і сільського господарства в цілому є на сьогодні предметом дослідження аграрно-правової науки. Спостерігаються процеси екологізації й у сфері аграрного законодавства України. Дана тенденція має місце і в інших державах, до позитивного досвіду яких вбачається доцільним звернутися. Так, у США та інших країнах була прийнята система законодавчих актів з охорони земель, екологічного регулювання основних видів діяльності в аграрному виробництві і обмеження негативного впливу на нього промисловості та урбанізованих територій. Були

створені спеціальні державні служби, які шляхом дорадництва, різних премій і штрафів, зниження податків, пільгових кредитів, значних дотацій, цільових державних інвестицій тощо допомагають фермерам дотримуватися вимог агроекології [1, с. 8].

У законодавстві України також зроблено певні спроби визначити шляхи забезпечення сталого розвитку сільськогосподарського виробництва, в тому числі шляхом запровадження екологічних приписів. Так, основною метою Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 19 вересня 2007 р. [2, 2007. - № 73. – Стор. 7. – Ст. 2715], визначено забезпечення життєздатності сільського господарства, його конкурентоспроможності на внутрішньому і зовнішньому ринках, гарантування продовольчої безпеки, збереження селянства як носія української ідентичності. Серед основних завдань і заходів у розділі 5 цієї Програми названо створення екологічно безпечних умов для життєдіяльності населення, збереження навколишнього природного середовища та раціонального використання природних ресурсів, особливо земель сільськогосподарського призначення.

Пріоритетними напрямками досягнення стратегічних цілей згідно зі Стратегією розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року, схваленої Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 жовтня 2013 р. [2, 2013. - № 83. – Стор. 23. – Ст. 3088], окрім іншого проголошено: забезпечення якості та безпечності харчових продуктів; поліпшення системи державного контролю у сфері земельних відносин; стимулювання до раціонального і ефективного використання зазначених земель та підвищення рівня екологізації сільськогосподарського землекористування; забезпечення стабільної системи державної підтримки аграрного сектора, встановлення критеріїв доступу до прямої бюджетної підтримки з урахуванням соціально-економічної ролі господарств для сільських громад, агроекологічних вимог та ін. Отже, можна констатувати наявність процесу взаємопроникнення норм аграрного та екологічного права, їх певної інтеграції у сфері регулювання

відносин з виробництва сільськогосподарської продукції та забезпечення сталого, екологізбалансованого розвитку сільськогосподарського виробництва.

Вбачається, що забезпечення організаційно-правовими та економічними заходами сталого розвитку сільськогосподарського виробництва надасть можливість збільшити обсяги виробництва продукції рослинництва, тваринництва, рибництва, лісівництва, підвищити її якість та безпечність, а отже і її конкурентоспроможність як на внутрішньому, так і на міжнародному рівні. Підвищення конкурентоспроможності продукції національного аграрного виробництва шляхом перетворення аграрного сектору на високоефективний, конкурентоспроможний на внутрішньому та зовнішньому ринках сектор економіки та забезпечення продовольчої безпеки України проголошено сьогодні одними із стратегічних цілей державної аграрної політики нашої держави (ст. 2 Закону України від 18 жовтня 2005 р. «Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року») [3, 2006. - № 1. – Ст. 17]. Окрім того, аграрний сектор є перспективною сферою інвестування в економіку України, що зумовлюється зростаючим попитом та цінами на продовольство на світовому ринку та необхідністю забезпечення продовольчої безпеки нашої держави.

Забезпечення сталого розвитку сільськогосподарського виробництва включає наступні складові: підвищення конкурентоспроможності аграрного виробництва; забезпечення його економічної ефективності; розвиток органічного аграрного виробництва та інших видів екологічного підприємництва (виробництво екологічно чистих продуктів, засобів захисту рослин; роботи і послуги з рекультивації та відновлення природного середовища; біотехнології тощо) [4, с. 22-23]; впровадження ресурсозберігаючих, безпечних, екологічно чистих технологій виробництва сільськогосподарської продукції, а також впровадження міжнародних стандартів її безпечності і якості. Особливої актуальності для України все це набуває в умовах євроінтеграції. При цьому, як вбачається, вирішення проблеми забезпечення сталого розвитку сільськогосподарського виробництва

потребує комплексного, системного підходу, використання сукупності організаційно-правових, економіко-правових, управлінських та соціальних засобів, що має знайти закріплення у Концепції сталого розвитку сільськогосподарського виробництва в Україні.

Сталий соціальний розвиток сільських територій надасть можливість створити належні умови проживання і праці для сільського населення, забезпечити проголошені Конституцією України [3, 1996. - № 30. – Ст. 141] їхні права на соціальний захист (ст. 46), на освіту (ст. 53), на охорону здоров'я (ст. 49), на працю (ст. 43), на достатній життєвий рівень (ст. 48) та ін. Окрім того, сталий екологічний розвиток, одним із проявів якого є раціонально сформовані агроландшафти, сприятиме збереженню і відтворенню сприятливого середовища для життєдіяльності населення України, в тому числі і для майбутніх поколінь, зменшенню і попередженню деградації ґрунтів, збереженню біологічного різноманіття, підтримці екологічної рівноваги.

Таким чином, сталий розвиток сільськогосподарського виробництва, що поєднує виробничу, соціальну і екологічну складову, забезпечить можливість задовольнити зростаючі потреби у продовольстві у поєднанні зі збереженням і примноженням агроресурсного потенціалу, а отже сприятиме досягненню стратегічних цілей державної аграрної політики України.

Список використаних джерел:

1. Созінов О.О. Агросфера України у ХХ столітті // Вісник НАН України. – 2001. - № 10. – С. 7-16.
2. Офіційний вісник України.
3. Відомості Верховної Ради України.
4. Бобкова А.Г. Види екологічного підприємництва // Сучасні науково-практичні проблеми екологічного, земельного та аграрного права: матер. «круглого столу» (м. Харків, 6 грудня 2013 р.): зб. тез наук. доп. / за заг. ред. А.П. Гетьмана; Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». – Х.: Право, 2013. – С. 22-25.